

สมรรถนะครูสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี
หลักสูตร 4 ปี

Teacher Competency in Educational Technology and Communication
in Accordance with the Standard Framework for bachelor's degree,
4 Year Program

ยงยุทธ ขุนแสง^{1*} และ กนกทิพย์ ไชยศิริ²
^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย
*ผู้รับผิดชอบบทความ

Yongyut Khunsang^{1*} and Kanoktip Chaisiri²
E-mail: khunsang24@gmail.com^{1*}, okoatka@gmail.com²
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand
*Corresponding author

Received: June 4, 2019 / Revised: June 10, 2019 / Accepted: June 11, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะครูสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะแล้ววิเคราะห์ข้อมูลกับความรู้ภาคทฤษฎี กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 จากนั้น ทำการวิเคราะห์สรุปเป็นรูปแบบสมรรถนะของครูสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาศาสตร์ ตามเกณฑ์ 5 ด้าน ตามหลักแนวคิดของ McClelland ประกอบด้วย ด้านความรู้ (knowledge) ด้านทักษะ (skill) ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) และด้านแรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude)

คำสำคัญ: สมรรถนะครู; เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

Abstract

This academic article aimed to examine the capacity of teachers, majoring in educational technology by researching the primary information then analysis the data and knowledge of theories by Bachelor's degree in education (4-year-program) B.E. 2562. Then, the data was analyzed to the pattern of the capacity of teacher majoring in educational technology following 5 aspects which consist of knowledge, skill, self-concept, traits and motives/attitude.

Keywords: Teacher competency; Educational Technology and Communication

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและในด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 อยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ โครงสร้างเศรษฐกิจไทย ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงเทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐานและองค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ จะส่งผลต่อการจ้างงานและอาชีพที่มีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไปเพราะมีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงขึ้นก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัย ส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศ มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นแนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศทั้งในส่วนของ การจ้างงานและอาชีพสาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้าน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้มีอาชีพที่มั่นคงสร้างรายได้ และมาตรฐานที่สูงขึ้นรวมทั้ง ในส่วนของระบบการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศไว้เมื่อ 6 มีนาคม 2562 ว่าการจัดทำหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) ต้องมุ่งให้เกิดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต โดยมีหลักสูตรการจัดการเรียน

2

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) อยู่ในกลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การสอนและองค์ประกอบอื่น ๆ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชาครุศาสตร์และสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 จึงได้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยการสร้างหลักสูตรให้มีความทันสมัยตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลลักษณะของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ (มคอ.1) การจัดทำหลักสูตรวิชาชีพครู (มคอ.1) นี้ มีแนวคิดจากการจัดทำหลักสูตรวิชาชีพครูเป็นหลักสูตรบูรณาการและเป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะมากกว่าหลักสูตรอิงเนื้อหา เน้นสมรรถนะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการวิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรรายวิชาที่ทันสมัยตามสากล มีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อเทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลสาขาวิชาครุศาสตร์/สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการและส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการและนอกประจำการให้มีความรู้และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ เป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยมอุดมการณ์มีจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะทางวิชาชีพครูประกอบกับรัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงมุ่งเน้นยกระดับคุณภาพการผลิตบัณฑิตครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงมีบทบาทในการสร้างครูที่มีคุณภาพที่นำไปสู่การสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จะเห็นว่ายุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชาครุศาสตร์และสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 เป็นการวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ประเทศไทยมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้สมรรถนะและทักษะสามารถรู้เท่าทัน และปรับตัวให้มีอาชีพที่มั่นคงสร้างรายได้และมาตรฐานที่สูงขึ้น รวมทั้งในส่วนของระบบการสอนในระดับอุดมศึกษา ที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงมีบทบาทในการสร้างครูที่มีคุณภาพมีความรู้และสมรรถนะทางวิชาชีพเป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยมอุดมการณ์ มีจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะทางวิชาชีพครูเพื่อนำไปสู่การสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพสำหรับสาขาครุศาสตร์และสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 มีหลายกลุ่มสาขาวิชาทั้งนี้ กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่เป็นหนึ่งในสาขาวิชา ครุศาสตร์และสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) ที่ต้องผลิตบัณฑิตครูให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา การสอนความรู้ตามกรอบ TPCK แนวคิด STEM ความรอบรู้ด้านดิจิทัลทักษะวิจัย สามารถบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับวิชาชีพครูมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรรายวิชากิจกรรมการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยี การวัดและประเมินการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติและสภาพบริบทของผู้เรียนที่แตกต่างกันควบคู่ไปกับความรู้ในแนวคิดหลัก การพัฒนาทฤษฎีและวิทยวิธีการทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินความรู้ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สามารถก้าวทันความก้าวหน้าด้านวิทยาการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษารู้เท่าทันและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน สามารถทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างนวัตกรรมได้ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สมรรถนะทางวิชาชีพครู

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของ McClelland นักจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมื่อปี ค.ศ. 1960 โดยได้ให้แนวคิดไว้ว่า “สมรรถนะ” เป็นบุคลิกลักษณะ ที่ซ่อนอยู่ในตัวของบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลสร้างผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ที่กำหนด สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีจากงานหน้าที่ที่รับผิดชอบนั้น (McClelland, 1973, pp. 1-14) ซึ่งสมรรถนะที่ McClelland นำเสนอนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านความรู้ (knowledge) คือ ความรู้สาระสำคัญ ความรู้เฉพาะด้านที่จำเป็นต้องรู้ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์
2. ด้านทักษะ (skill) คือ ทักษะที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานความรู้และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้
3. ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) คือ เจตคติ ค่านิยม เช่น ความมั่นใจในตนเอง
4. ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) เป็นสิ่งที่อธิบายหรือบอกถึงตัวตนของบุคคลนั้น เช่น มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ มีลักษณะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. ด้านแรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude) เป็นแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จในการทำงาน

จะเห็นว่า “สมรรถนะ” 5 ด้าน ที่ McClelland นำเสนอนั้นได้อธิบายถึงส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจหรือแรงขับภายในให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติที่มีการกล่าวว่าการมีทรัพยากรมากเท่าใดไม่สำคัญเท่ากับการมีความสามารถในการบริหาร การจัดการทรัพยากรแรงงานและคุณภาพของคน (วรารกรณ์ สามโกเศศ, 2542, หน้า 6) ทำให้แนวคิดในเรื่องของ “สมรรถนะ” มีการให้ความสำคัญและส่งเสริมทรัพยากรบุคคลให้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อที่บุคคลจะได้ใช้ความสามารถนั้นไปดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครู ก็เป็นเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของโลก โดยรัฐได้ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยเห็นว่าการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาทางสังคมเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาไปพร้อมกัน ภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง โดยมีจุดมุ่งหมายในมิติของการพัฒนา 4 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) การปฏิรูปผู้เรียนยุคใหม่ (2) การปฏิรูปผู้สอนยุคใหม่ (3) การปฏิรูปสถานศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ (4) การปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ สำหรับการพัฒนาผู้สอนยุคใหม่ตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ เพื่อผลิตบัณฑิตครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ให้มีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน ถือเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า จะต้องมีการบูรณาการการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน การพัฒนาวิชาชีพครูภายใต้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น จึงเป็นหน้าที่และภารกิจที่สำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิด ศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุดของศาสตร์แห่งวิชาชีพความเป็นครู (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553, หน้า 6-7)

ทั้งนี้แนวทางทั้งหลายที่ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูก็เพื่อสร้างให้ครูมีบทบาทที่ดีในการนำความรู้ ความสามารถไปเสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นำความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด ปรัชญาศึกษา จิตวิทยาการศึกษา ศาสตร์การสอน ความรอบรู้ด้านดิจิทัล ทักษะวิจัย และสามารถบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรรายวิชา ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักการใช้สื่อเทคโนโลยี มีวิธีการวัดและประเมินการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติและ สภาพบริบทของผู้เรียนที่แตกต่างกันควบคู่ไปกับความรู้ในแนวคิด หลักการพัฒนาทฤษฎีและวิทยวิธีการ ทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินความรู้ด้านเทคโนโลยีและ สื่อสารการศึกษา ก้าวทันความก้าวหน้าด้านวิทยาการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา รู้เท่าทันและนำไปประยุกต์ ใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

“เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา” โดยทั่วไปจะเกี่ยวกับการพัฒนาและการแก้ปัญหา รวมทั้งการผลิต และการใช้ สื่อในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้บริบทของเทคโนโลยีทางการศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงมาจาก “โสตทัศนศึกษา” ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ด้านการเรียนการสอน และมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา มีการนำทฤษฎี วิธีระบบ การออกแบบ การเรียนรู้ เข้ามาาร่วมด้วย ดังนั้นจะเห็นว่าเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาจึงเป็นกลไกในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ รวมทั้งแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ “นักเทคโนโลยีการศึกษา” ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาในโรงเรียน ในสถาบันการศึกษา ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ ทางการศึกษา หรือในหน่วยงานภาคเอกชน จึงเป็นบุคคลที่ถูกคาดหวังว่าจะมาช่วยในการพัฒนางานด้าน เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523, หน้า 40) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท ของนักเทคโนโลยีการศึกษาในฐานะบุคลากรประจำศูนย์โสตทัศนศึกษานั้น คือการช่วยกำหนดระบบ การวางแผน การผลิตการใช้สื่อการสอน และพิจารณาคุณภาพ ของเนื้อหาและประสบการณ์ วิธีการในการถ่ายทอดไปยัง ผู้เรียน นอกจากนี้แล้วหน้าที่ของนักเทคโนโลยีการศึกษาควรเป็นผู้นำทางความคิดเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยี การศึกษาและนวัตกรรมมาใช้ในโรงเรียน หน่วยงานองค์กรและชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีจิตใจที่พร้อม จะเป็นผู้ให้บริการและที่สำคัญนักเทคโนโลยีการศึกษายังมีฐานะเป็นนักวางแผน ออกแบบและพัฒนาระบบ การสอนร่วมกับ งานวิชาการโดยการวิเคราะห์หลักสูตรให้ครอบคลุมและตรงตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน เพื่อร่วมพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นแล้ว Erikson (1959, p. 8) ยังได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของนักเทคโนโลยีการศึกษา ไว้ดังนี้

1. หน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์สารสนเทศศึกษา คือ บทบาทด้านการเป็นผู้ให้คำแนะนำทางการด้านเทคโนโลยีการศึกษา กำหนดนโยบายการบริหารงาน วางแผนโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการจัดหาเครื่องมือและวัสดุสารสนเทศให้แก่ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กร จัดทำงบประมาณในการหาวัสดุอุปกรณ์และจัดหาเงินทุน และวิธีในการเลือกซื้อสารสนเทศ วางระเบียบการใช้ การยืม การบำรุงรักษาสารสนเทศ จัดอบรมและให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคาร ในห้องเรียน และห้องประชุม

2. หน้าที่ในฐานะบุคลากรประจำศูนย์สารสนเทศศึกษาด้านการบริการ คือ บทบาทด้านการบริการการใช้เครื่องมือ การผลิตสื่อการสอนและการเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์ บริการด้านบำรุงรักษา ซ่อมแซม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา จัดฝึกอบรมให้ความรู้ครูและเจ้าหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา

3. ให้บริการด้านความรู้เฉพาะอย่าง เช่น วิธีการผลิตสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ การใช้วีธีระบบออกแบบและพัฒนาระบบการสอน การประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ครูเห็นความสำคัญของการใช้สื่อการสอน และการประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารขององค์กร

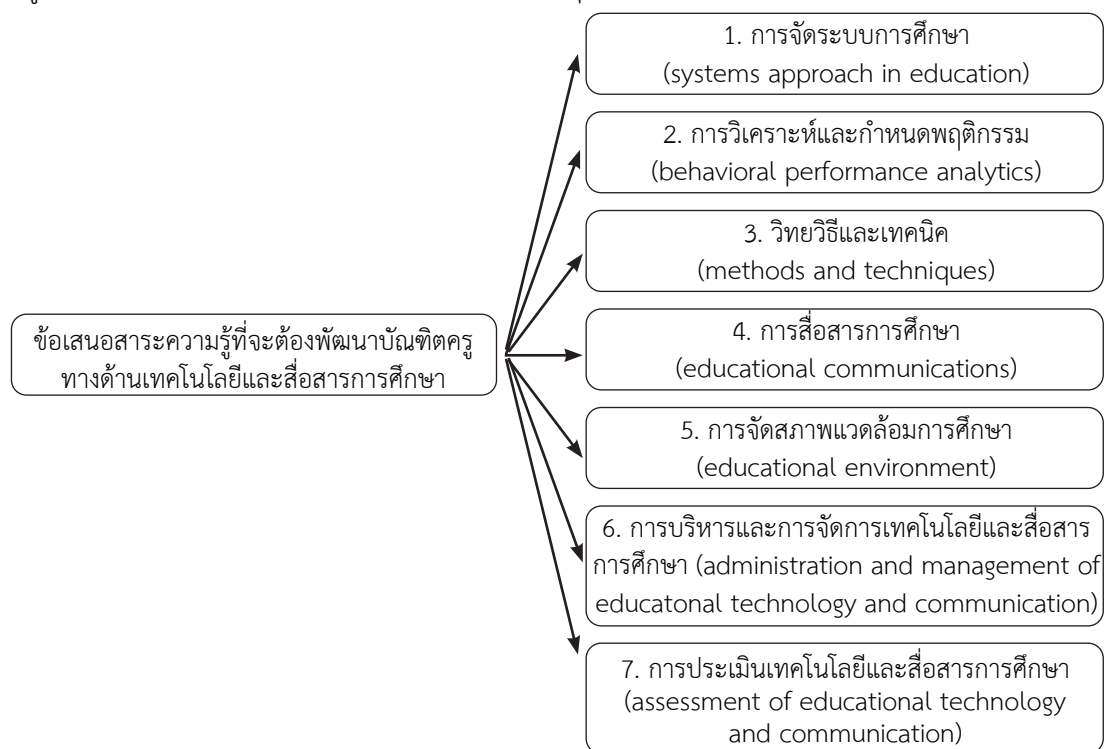
เป็นที่น่าสนใจว่า “บทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร” เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเป็นหนึ่งในสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) ที่จะต้องผลิตบัณฑิตครูเทคโนโลยีการศึกษา มาแทนที่ “นักเทคโนโลยีการศึกษา” มีบทบาทหน้าที่การเป็นครูผู้สอนควบคู่กับการเป็นนักเทคโนโลยีการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับการออกแบบและผลิตสื่อการสอน การถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายภาพเคลื่อนไหว การควบคุมระบบกระจายภาพและระบบกระจายเสียงทั้งในห้องประชุมและระบบเสียงตามสาย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การให้คำปรึกษาแก่ผู้สอนในการนำนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอน ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วบางหน่วยงานยังมอบหมายให้นักเทคโนโลยีการศึกษารับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์อีกด้วยจึงเป็นที่น่าสนใจว่า “ครูเทคโนโลยีการศึกษา” จะมีสมรรถนะทางด้านใดบ้างที่จะสอดคล้องกับหน้าที่การสอนและการบริการ

ตามที่กล่าวและยกตัวอย่างมานั้น จะเห็นว่าบทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาไม่ได้มีเพียงองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาเท่านั้น การแสวงหาความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ การติดตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานและการเรียนรู้ การมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กร ก็ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งในอนาคตบทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาก็จะมีหน้าที่เป็นครูผู้สอนด้วย จะต้องการกำหนดสมรรถนะครูเทคโนโลยีการศึกษาให้ชัดเจน เพื่อให้เทคโนโลยีการศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ เข้าใจบทบาทของตนเองในการทำงานทั้งการสอนและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หลักสูตรผลิตครู 4 ปี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 นั้น กำหนดให้บัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ

แนวคิดหลักการ พัฒนาการ ทฤษฎี และวิธีการด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินความรู้ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ติดตามความก้าวหน้าด้านวิทยาการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา รู้เท่าทันและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน สามารถออกแบบระบบวิเคราะห์และกำหนดพฤติกรรมครูและผู้เรียน ออกแบบวิธีการและเทคนิคการศึกษาการสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อมการบริหาร และการจัดการและการประเมินเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อออกแบบและจัดการเรียนรู้ การผลิตและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาการเรียนรู้ออกแบบและจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สามารถทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมได้

นอกจากแนวทางที่เกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 แล้วนั้น ยังมีข้อเสนอสาระความรู้ที่จะต้องพัฒนาบัณฑิตครูทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, หน้า 29-32) ดังภาพ 1

ภาพ 1 ข้อเสนอสาระความรู้ที่จะต้องพัฒนาบัณฑิตครูทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562

1. การจัดระบบการศึกษา (systems approach in education) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษา การออกแบบและการประยุกต์ระบบการเรียนการสอนแนวใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทไทย การวิจัยด้านระบบและการออกแบบระบบการสอนประจำตัวครู (ไม่ใช่แผนการสอน)

2. การวิเคราะห์และกำหนดพฤติกรรม (behavioral performance analytics) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ การวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมครูและผู้เรียน การพัฒนาและค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมโมเดลพฤติกรรมสำหรับครูและผู้เรียน

3. วิธีวิธีและเทคนิค (methods and techniques) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย การใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมและวิธีการสอนใหม่ วิธีการสอนแบบเผชิญหน้า วิธีการเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ การสอนแบบอิงประสบการณ์และการสอนแบบอิงสมรรถนะ

4. การสื่อสารการศึกษา (educational communications)

4.1 การสื่อสารพื้นฐานเพื่อการศึกษา (basic educational communication) หรือสื่อการศึกษา (Educational Media) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับสื่อโสตทัศน์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สไลด์คอมพิวเตอร์ โปสเตอร์ ป้ายโฆษณา นิทรรศการและการจัดแสดง

4.2 สื่อสารมวลชนเพื่อการศึกษา (educational mass communication) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์เพื่อการศึกษา

4.3 คอมพิวเตอร์ศึกษา เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการสอนคอมพิวเตอร์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ บทเรียนดิจิทัลออนไลน์และออฟไลน์ผ่าน OER, MOOC การศึกษาบนฝ่ามือ (On Palm Education Model) และระบบสอนเสริมอัจฉริยะ (AI-Tutorial System)

4.4 เทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษา เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ การพัฒนาระบบการจัดการ การจัดหา การจัดเก็บ และให้บริการสืบค้นข้อมูล

4.5 เทคโนโลยีการศึกษามหาวัณภาพ (ubiquitous educational technology) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) การเรียนทางคอมพิวเตอร์พกพา และเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล (distance educational technology)

4.6 สื่อสารพื้นฐานเพื่อการศึกษา เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมือง การศึกษาวิจัยพัฒนาสื่อสารพื้นฐาน การใช้นวัตกรรมการสื่อสารการศึกษา พื้นบ้านที่เหมาะสมกับครูและผู้เรียนในบริบทไทยและวิถีไทย

5. การจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา (educational environment)

5.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และห้องส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์โรงเรียน พิพิธภัณฑ์ ในชุมชน

5.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรยากาศการเรียน การสอน การพัฒนาจิตวิญญาณครู การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีศาสนาและความเชื่อ

5.3 การจัดสภาพแวดล้อมเสมือนจริง เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เสมือนจริงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบออนไลน์และออฟไลน์ การจัดโรงเรียน ห้องเรียน และอุปกรณ์อัจฉริยะ

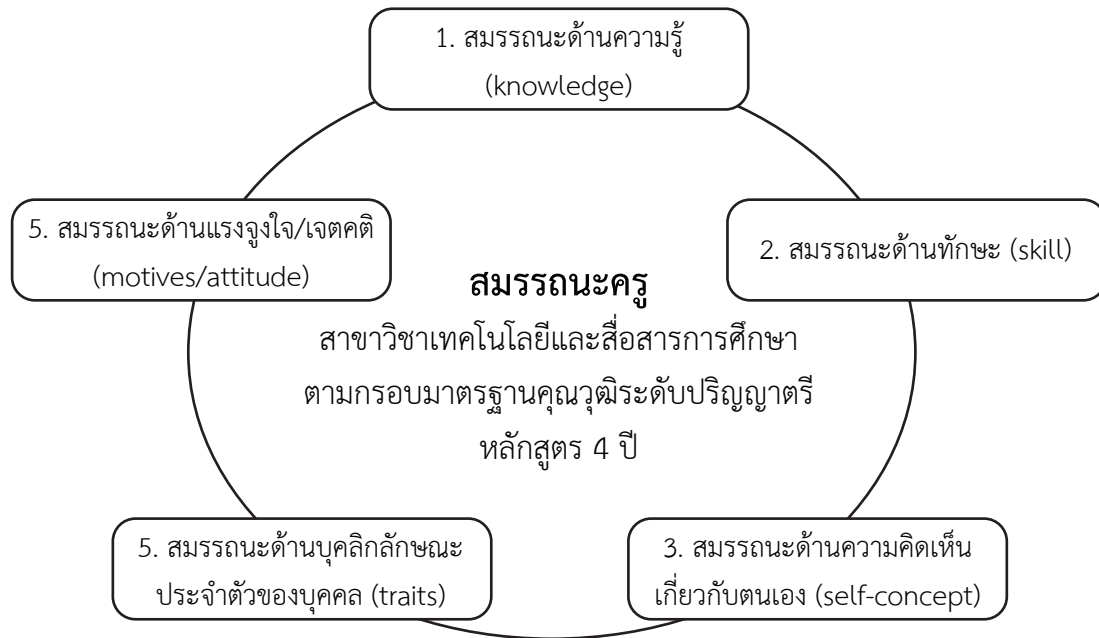
การพัฒนาสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการฝึกทักษะ การสอนแบบจุลภาคการจัดนิทรรศการ การประชุมวิชาการ การจัดสัมมนาและการจัดแสดงทางการศึกษา การค้นคว้าวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา

6. การบริหารและการจัดการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (administration and management of educational technology and communication) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการเทคโนโลยีและสื่อสารศึกษารูปแบบการบริหารและการจัดการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา แนวตั้งเดิม และการบริหารจัดการแนววิทยาศาสตร์แบบพหุผู้นำ แบบจำลองการบริหารและการจัดการแบบไทย และแบบสากล อาทิ POSCORB Model, POSDCARE Model, CASPERLA Model

7. การประเมินเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (assessment of educational technology and communication) เน้นสาระความรู้เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน เครื่องมือและวิธีการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินโครงการการศึกษา การประเมินโครงการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาจะเห็นว่าผลลัพธ์ของการเรียนรู้และตัวอย่างสาขาวิชา/ข้อเสนอสาระความรู้กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่เป็นเอกสารแนบท้าย มคอ.1 ของมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 นั้น จะมุ่งเน้นความสำคัญถึงหลักการ ทฤษฎี และวิธีวิธีด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ส่งผลให้บัณฑิตครูทางด้านเทคโนโลยี จะต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ต้องก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน สามารถวิเคราะห์และกำหนดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของครูผู้สอนและผู้เรียน ออกแบบวิธีการสอนและพัฒนาเทคนิคการศึกษา สามารถจัดสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมทางการเรียนรู้ มีความเข้าใจและรู้จักวิธีการประเมินเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา นอกจากนั้นแล้วยังต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ สามารถออกแบบและสร้างบทเรียนดิจิทัลออนไลน์ และออนไลน์ที่ใช้ผ่าน OER, MOOC การศึกษาบนฝ่ามือ (On Palm Education Model) ระบบสอนเสริมอัจฉริยะ (AI-Tutorial System) เพื่อให้ผู้สอนได้ออกแบบบทเรียนที่ทันสมัยนำไปใช้จัดการเรียนกับผู้เรียน

บทสรุป

สรุปได้ว่าสมรรถนะของครูสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ที่จะไปเป็นครูผู้สอนพร้อมทั้งเป็นผู้ให้บริการทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในสถานศึกษานั้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 ด้านมาตรฐานผลการเรียนรู้ แล้วสรุปเป็นสมรรถนะของบัณฑิตครูสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาตามแนวคิดของ McClelland ออกเป็น 5 ด้าน ดังภาพ 2

ภาพ 2 สรุปสมรรถนะ 5 ด้าน ของบัณฑิตครูสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

1. สมรรถนะด้านความรู้ (knowledge)
 - 1.1 มีความรู้ด้านวิชาชีพครู หลักสูตร การวัดประเมินการศึกษา และการนิเทศการสอน
 - 1.2 ความรู้ด้านการออกแบบการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 1.3 มีความรู้ด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับครู
 - 1.4 มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและวิทยาการใหม่ๆต่อการเรียนการสอน
 - 1.5 มีความรู้ทางด้านแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ในการสอนและการดำเนินชีวิต
2. สมรรถนะด้านทักษะ (skill)
 - 2.1 สามารถออกแบบการสอนและการทำงานได้อย่างหลากหลายอย่างสร้างสรรค์
 - 2.2 สามารถใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐาน
 - 2.3 สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการจัดการเรียนรู้ การทำงาน การจัดการข้อมูลสารสนเทศ
 - 2.4 สามารถใช้สื่อจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายอย่างรู้เท่าทัน
 - 2.5 สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ได้
3. สมรรถนะด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self-concept)
 - 3.1 ยึดมั่นในจริยธรรม จรรยาบรรณ และมีจิตวิญญาณความเป็นครู

- 3.2 ใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนและสังคมบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- 3.3 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และส่วนรวม
4. สมรรถนะด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits)
 - 4.1 มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครองและชุมชน
 - 4.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เคารพสิทธิและให้เกียรติคนอื่น ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต
 - 4.3 เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. สมรรถนะด้านแรงจูงใจ/เจตคติ (motives/attitude)
 - 5.1 มีใจรัก ศรัทธาและภูมิใจในวิชาชีพครู
 - 5.2 ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู
 - 5.3 มีจิตอาสา จิตสาธารณะ
 - 5.4 มีความเสียสละ รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ต่องานทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า สมรรถนะบัณฑิตครูสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่ได้ศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2562 และทำการวิเคราะห์สมรรถนะบัณฑิตครูสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาตามแนวคิดของ McClelland นั้น เป็นข้อมูลที่สถาบันอุดมศึกษาหรืออาจารย์ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการกำหนดคุณลักษณะหรือกำหนดสมรรถนะของบัณฑิตครูตามกรอบมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างบัณฑิตครูสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้มีสมรรถนะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2562 นอกจากนั้นแล้วสถานศึกษาหรือสถานประกอบการที่ต้องการรับบุคคลในตำแหน่งครูหรือนักเทคโนโลยีการศึกษาก็สามารถนำข้อมูลสมรรถนะดังกล่าวไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดคุณสมบัติการรับสมัครหรือกำหนดกรอบภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานได้

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). "ระบบสื่อการสอน" ในเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี). *ราชกิจจานุเบกษา*, 136 (56ง), 1-4.
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2542). *โลกนี้ไม่มีอะไรฟรี*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

Erikson, E. H, (1959). *Identity and the life cycle*. New York: International Universities Press.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*. 28(1), 1-14.